

DEEL 1

De Tweeluiiken bundel

Het CLIC-IT project ondersteunt ICT learning communities in Nederland met inzichten, methoden en tools. Dit boekje biedt een momentopname van 15 diverse communities, belicht hun ambities en uitdagingen, en dient als inspiratiebron voor verdere ontwikkeling en samenwerking.

| Verzameld en gebundeld door de onderzoekers van Werkpakket 1

Voorwoord

Het CLIC-IT project richt zich op het ondersteunen van learning communities in de ICT met inzichten, methoden en tools. In samenwerking tussen onderzoekers en 15 learning communities, divers en verspreid over heel Nederland, wordt gestreefd naar effectievere manieren om samenwerken, leren en innoveren vorm te geven.

In dit boekje zijn de betrokken learning communities in beeld gebracht: een eerste 'snapshot' van aan wat, met wie, en vooral hoe er wordt gewerkt. Aan de hand van documentanalyse maar vooral gesprekken met een of meer deelnemers is geprobeerd het samenwerkingsverband te schetsen. Dit heeft geresulteerd in zogenaamde tweeluiken: een combinatie van een narratieve schets aan de hand van ambitie, samenwerking en uitdagingen enerzijds, en een meer beschrijvend overzicht aan de hand van variabelen zoals thematiek, beoogde impact, omvang, en betrokken organisaties anderzijds.

Aan de hand van de tweeluiken wordt enerzijds de enorme verscheidenheid aan learning communities zichtbaar: geen learning community is hetzelfde. Anderzijds zien we toch ook veel overeenkomsten, bijvoorbeeld ten aanzien van ambities en uitdagingen. Deze momentopname is een eerste poging om te ordenen, te vergelijken en nieuwe ideeën op te doen. Het is de bedoeling om verderop opnieuw een dergelijke momentopname te maken en te delen. Voor nu hopen we dat dit boekje kan dienen als inspiratiebron voor learning communities in de breedste zin van het woord.

Wij wensen u veel leesplezier!

Namens:

Het Werkpakket 1 team

Peter Bos

Eelco Braad

Danny Plass-Oude Bos

Marieke Veltkamp

Sjoerd de Vries

Inhoudsopgave

Hoofdstukken

Voorwoord.....	2
Inhoudsopgave.....	3
Learning Community InnovationLab	4
Learning Community Samenwerking Noord.....	9
Learning Community Industrial Reality Hub (IRH).....	12
Learning Community Meerwaarde uit Data.....	18
Learning Community_Centrum voor Veiligheid en Digitalisering	21
Learning Community TINT Apeldoorn	26
Learning Community Retail	30
Learning Community Christelijke hogeschool Ede (CHE).....	35
Learning Community Garden of Kairos	39
Learning community Innovation Center Connected Solutions (ICCS).....	42

Learning Community InnovationLab

SPARC & Fontys Hogeschool

In gesprek met [Suzanne van Kuijk](#), locatiemanager van het Innovation Lab, aangevuld met input vanuit [Jolijn Jansen](#), onderzoeker bij Fontys ICT InnovationLab en consultant bij het Strategisch Fontys Programma Hybride Leeromgevingen.¹

Ambitie

Vanuit Eindhoven (Strijp-T) en Tilburg (Mindlabs), gelegen in het hart van de Brainport en Midpoint regio, steeft het InnovationLab er naar een regionale kennishub te worden waar onderwijs, onderzoek en organisaties het beste in elkaar naar boven halen. Het idee van het InnovationLab is dat docenten, studenten en praktijkpartners samen leren, werken en onderzoeken aan vraagstukken van morgen. Zoals Suzanne van Kuijk dit verwoordt: *“allemaal opnieuw rond de tafel om samen te leren”*. Hoewel de vraagstukken altijd ICT gerelateerd zijn, is het type organisaties waarmee wordt samengewerkt vanuit het InnovationLab zeer divers. Van techbedrijven tot zorginstellingen, van charitatieve instellingen tot sportclubs: ICT raakt iedereen. Het InnovationLab wordt in ieder geval ook graag gevonden door het bedrijfsleven, waarbij maatwerk ondersteuning voor specifieke organisatorische vraagstukken centraal staat. Al met al richt het InnovationLab zich op een breed spectrum aan type organisaties en vraagstukken, hetgeen ook de motivatie van Suzanne van Kuijk is om in het InnovationLab te werken: *“het is ook mijn eigen drive dat we iets betekenen voor verschillende soorten vragen uit de samenleving. Van kleine kwesties binnen de context van soms kleine MKB-organisaties, naar grotere regionale uitdagingen, naar maatschappelijk taaie vraagstukken.”*

¹ Het tweeluik is verreikt met gegevens uit eerder onderzoek naar het InnovationLab. Deze gegevens zijn te vinden op de [website](#) van het InnovationLab.

Samenwerking

De samenwerking binnen het InnovationLab wordt door een aantal actoren vorm gegeven. Allereerst is er SPARC: dat is een vereniging van zelfstandige bedrijven die hun innovatiekracht in SPARC gebundeld hebben. SPARC-leden dragen jaarlijks contributie om 'Partner in Innovation' te worden. In ruil daarvoor mogen de partners één tot drie vraagstukken per jaar inbrengen waar het InnovationLab mee aan de slag gaat. Er is ook een SPARC-bestuur dat een adviserende en consulterende rol heeft. Het SPARC bestuur en Fontys kijken samen naar de vraag: hoe willen wij de inrichting van het InnovationLab vorm geven? Op dat moment komen strategisch en organisatorisch vraagstukken aan bod, al mag dit nog meer aandacht krijgen (zie uitdagingen). Lectoraten hebben een belangrijke rol binnen het InnovationLab om niet alleen een boost te geven aan de kwaliteit van het praktijkgericht onderzoek, maar om relatief kleine vraagstukken te verbinden aan grotere (ICT) gerelateerde thema's en/of maatschappelijke vraagstukken. Het type vraagstukken dat langs komt in het InnovationLab is divers, maar ze worden gebundeld binnen de volgende vijf thema's:

1. AI & Big Data
2. Interaction Design
3. Digital Twins & Smart Industry
4. Enhanced Reality & VR
5. Robotics

"Hoe kan het InnovationLab een plek zijn waar praktijkpartners 'willen blijven plakken'?"

Uitdagingen

1. Hoe trekken we de onderlinge samenwerking op een hoger niveau? Partners binnen het InnovationLab bemerken dat bij de uitvoer van projecten toch vaak vervallen wordt in klassieke rollen: de student voert uit, de docent begeleidt, de praktijk geeft opdrachten. Partners vragen zich af: kan dit ook anders? Hoe zorgen we er voor dat iedereen écht lerend is? Er zijn experimenten met 'Shared Learning Teams' om dit vorm te geven.

2. Hoe kan het InnovationLab een plek zijn waar praktijkpartners 'willen blijven plakken'? Nu zie je vaak dat praktijkpartners komen voor een afspraak en vervolgens weer vertrekken.

3. 'Voorop lopen is achterom kijken': vanuit het InnovationLab moet steeds de vraag gesteld worden: is iedereen er nog bij? Er kan wel een groep enthousiastelingen zijn, maar geldt dat ook voor de 'thuisorganisaties'? Daar ligt een opdracht voor de kartrekkers van het InnovationLab: regelmatig controleren 'of de wagen er nog op zit'. Zowel de kennisinstelling (Fontys) als praktijkpartners binnen het InnovationLab dragen hierin een verantwoordelijkheid richting hun thuisorganisatie.

Samengevat

SPARC & Fontys Hogeschool

Beoogde impact	Een plek bieden waarin studenten, docenten, onderzoekers en praktijkpartners kunnen leren, experimenteren, creëren en innoveren teneinde regionale en maatschappelijk impact te realiseren.
Thematiek	AI & Big Data; Interaction Design; Digital Twins & Smart Industry; Enhanced Reality & VR; Robotics.
Sector	Divers: van publiek tot privaat.
Regio(s)	Landelijk bereik: 50% Regionaal bereik: 50% – Brainport Regio (Eindhoven) & Midpoint (Tilburg)
Soorten partners	Zeer <u>divers</u> . Van groot (NV/BV) tot midden en kleinbedrijf (MKB) of ZZP.
Aantal partners	25 Partners in Innovation
Ontwikkelfase	Puber fase <i>Fase van doorontwikkeling</i>
Jaar van oprichting	2019
Organisatie	Kennisinstelling Fontys geeft samen met een vereniging van zelfstandige bedrijven (SPARC) vorm aan het InnovationLab
Activiteiten	Met name praktijkgericht onderzoek op basis van Design Thinking naar vraagstukken uit de praktijk.
Ontmoetingsplekken	Ontmoeting gebeurt grotendeels fysiek op locatie. In Eindhoven is dat op Strijp-TQ, in Tilburg is dat in de Spoorzone (MindLabs). Aanvullend is er online contact en/of vindt ontmoeting plaats bij partnerbedrijven.
Organisatievorm	Netwerk Administratieve Organisatie (NAO)

Financiering

Lidmaatschapsfee voor SPARC-leden ten behoeve van onderzoek van lectoraten. Aan de basis van het Innovation Lab ligt een subsidie (RegioDeal) om het InnovationLab van de grond te krijgen.

Kanalen extern

<https://www.sparc-innovation.nl/>
<https://www.fontysictinnovationlab.nl/>

Kanalen intern

N.v.t.

Learning Community

Samenwerking Noord

In gesprek met [Wijnand Alderink](#), secretaris en programmamanager van Samenwerking Noord.²

Ambitie

Samenwerking Noord is een vereniging die met haar leden meerwaarde wil creëren door het uitwisselen en ontwikkelen van kennis in Noord-Nederland. Hoewel Samenwerking Noord een vereniging is met leden past het begrip leergemeenschap dus goed bij hen.

Om deze ambitie te kunnen realiseren heeft Samenwerking Noord op verschillende thema's binnen ICT zogenaamde kennisnetwerken georganiseerd: een groep medewerkers van ledenorganisaties die op dat gebied kennis deelt en ontwikkelt. De kennisnetwerken komen met regelmaat bij elkaar – online of op locatie. Voor de invulling wordt daarbij gekeken naar wat er onder de leden speelt en hoe daar een programma op kan worden ontwikkeld – bijvoorbeeld door een gastspreker uit te nodigen of inzichten vanuit een of meer leden te delen. Daarnaast worden evenementen georganiseerd en wordt via nieuwsbrief en andere kanalen informatie uitgewisseld. Bovendien komen de collega's ook in overleg per sector bijeen.

“Hoe kun je goed blijven besluiten binnen groeiende omvang en diversiteit?”

Samenwerking Noord is succesvol wanneer de ledenorganisaties zijn en blijven aangesloten. Er is een hierin een positieve trend te zien en ook het aantal activiteiten en deelname daaraan neemt toe.

² De gesprekken zijn aangevuld met informatie van de website.

Samenwerking

Samenwerking Noord is ongeveer 15 jaar geleden ontstaan uit een samenwerking tussen een aantal grotere publieke en/of overheids-gerelateerde organisaties. Deze samenwerking had als doel om als doel Noord-Nederland in beeld te komen en te blijven binnen de landelijke digitale ontwikkelingen. In 2010 is daaruit de vereniging ontstaan en zijn ook private organisaties gaan participeren. De samenhang zit enerzijds in de inhoud van ICT en anderzijds in regio. Het noorden is een enigszins samenhangende tuin en spelers trekken, ook in andere processen, vaker samen op met een soortgelijke manier van denken.

Om deze samenwerking goed vorm te kunnen geven is Samenwerking Noord ingericht als een vereniging met leden. Er is een klein team met vier programmamanagers die de organisatie trekt. Verder is er een dagelijks bestuur en een ledenraad waarin de sectoren vertegenwoordigd zijn vanuit de ledenorganisaties.

Uitdagingen

Uitdagingen voor deze leergemeenschap zijn:

- voldoende goede menskracht aan je binden en gebonden houden
- wendbaarheid van een klein team combineren met een beperkte belastbaarheid
- besluitvorming binnen groeiende omvang en groeiende diversiteit

Leervragen voor deze leergemeenschap zijn:

- hoe maak je je succes en/of impact inzichtelijk en meetbaar
- hoe baken je af wat wel onder ICT en digitalisering valt en wat niet meer
- hoe organiseren andere leergemeenschappen zichzelf en deze processen

Samengevat

Samenwerking Noord

Beoogde impact	Betere slagkracht door gedeelde kennis en capaciteit.
Thematiek	Divers – o.a. data science, privacy/security, artificial intelligence, digitale transformatie, IT-arbeidsmarkt.
Sector	ICT.
Regio(s)	Noord-Nederland (Groningen, Friesland en Drenthe)
Soorten partners	Publieke/overheidsorganisaties, ict-dienstverlening, transport en energie en kennisinstellingen.
Aantal partners	Bijna 100.
Ontwikkelfase	Volwassen fase <i>ervaren organisatie</i>
Jaar van oprichting	2010 (vereniging ontstaan vanuit bestaand netwerk)
Organisatie	Vereniging van leden, ingedeeld in sectoren, samenwerkend in thematische kennisnetwerken.
Activiteiten	Nieuwsbrief, LinkedIn-groep, evenementen, kennisbijeenkomsten, gezamenlijke diensten (zoals digital readiness scan, traineeships, managementscholing).
Ontmoetingsplekken	Op locatie bij leden, evenementlocaties, online.
Organisatievorm	Netwerk Administratieve Organisatie (NAO)
Financiering	Lidmaatschap (ledenbijdrage), subsidiëring bij concrete projecten
Kanalen extern	www.samenwerkingnoord.nl
Kanalen intern	N.v.t.

Learning Community

Industrial Reality Hub (IRH)

Enabling sensible industry through AR/VR

In gesprek met Danny Plass, Voorzitter (IRH) en Associate lector Augmented Interaction (Saxion).³

Ambitie

De Industrial Reality Hub (IRHub) is eind 2018 opgericht vanuit OostNL. Er is na een uitgebreide verkenning gecoacht door OostNL gekozen voor de focus op de Maakindustrie en het ondersteunen van primaire processen in brede zin met extended reality (XR). Inmiddels telt de learning community zo'n 17 partners: 14 bedrijven, voornamelijk mkb en een aantal aan grotere bedrijven gelieerde startups, en drie kennispartners: TNO, UT en Saxion. De gedeelde ambitie van deze partners is om samen voorop te lopen op het gebied van business, kennis en faciliteiten met betrekking tot extended reality. "Door samen te werken en te innoveren met bedrijven, overheid en kennisinstututen, willen we de maatschappij helpen met technologie die volwassen genoeg is. We willen door kennisontwikkeling, -uitwisseling en samenwerking in projecten mogelijk maken dat die technologie daadwerkelijk gaat landen en breed toegepast kan worden."

Hoewel de learning community is gestart eind 2018 en de COVID-periode fysieke bijeenkomsten onmogelijk maakte, wordt het echt gedragen door de betrokken bedrijven. De hub heeft een bestuur met drie roulerende vertegenwoordigers van de bedrijven. "Ieder jaar maakt een senior bestuurslid plaats voor een nieuw bestuurslid. Op deze manier is het commitment en de betrokkenheid optimaal." Danny is de tweede voorzitter van de hub. "Zoiets trekken is vaak een knelpunt bij dergelijke communities. Ik vind het heel erg leuk om te doen, en te zien wat voor een mooie dingen je samen kunt realiseren. Bovendien is er veel synergie met mijn andere activiteiten als associate lector."

³ De gesprekken zijn aangevuld met informatie van de website.

Samenwerking

Het ontstaan van de hub als startup vanuit OostNL kun je zien als een subsidiegedreven start. Inmiddels wordt de hub volledig gedragen door de partners en draait als stichting volledig op financiële en in-kind bijdragen van leden. Dit maakt het extra belangrijk om goed te kijken naar de waarde die deelname heeft voor de partners. De partners bestaan uit een vrij grote harde kern die actief participeert, een iets minder actieve groep en een kleine groep die minder vaak aan activiteiten deelneemt. In de praktijk betekent dat dat er bij de meeste activiteiten ruim twee derde van de partners aanwezig is.

Het palet aan activiteiten is breed (van conferenties, excursies en online kennissessies tot projectgroepen die samenwerken aan innovaties) en biedt wat voor verschillende groepen: business, ontwikkelaars en onderzoekers: De één heeft behoefte aan hands-on zaken, de ander is geïnteresseerd in toepassing van bestaande oplossingen, er zijn actieve ontwikkelaars, en weer een ander is bezig met marketing. De IRHub wil graag activiteiten die meer gericht zijn op samen innoveren en het samen ontwikkelen van bruikbare deeloplossingen in goede aansluiting op elkaar. Dit gebeurt in deelprojecten. Connect2 biedt bijvoorbeeld een VR platform voor online samenwerking. KeyGene, een andere IRHub-deelnemer, monitort plantjes om te weten welke genen en groeicondities het beste zijn om door te geven. Zij doen dit met scanners die 3D representaties van de plantjes opleveren. Normaal moeten inspecteurs van plantjes de hele wereld over reizen om plantjes fysiek te inspecteren. Connec2 en KeyGene hebben samen een oplossing ontwikkeld waarmee de plantjes kunnen worden geïnspecteerd in het virtuele 3D-platform. De data van de ene partner gecombineerd met het platform van de ander zorgt ervoor dat inspecteurs minder hoeven te reizen. Zo zijn er vele andere uitdagingen in deelprojectjes samen opgepakt, van het verkennen van lokale CloudVR, pre-onboarding van VR, en het omgaan met grote hoeveelheden 3D data.

“Door samenwerking houden de partners in de hub een kennisvoorsprong, wat cruciaal is voor werken met nieuwe technologie als XR. De IRHub opent ook nieuwe kansen die je alleen niet zou hebben.”

De actieve deelname van partners aan de activiteiten vindt Danny best bijzonder: “Onze uitdaging is om te groeien als hub én dit vast te houden. Nieuwe partners komen vaak in contact met de hub via beurzen. Als dan blijkt dat er op inhoud en andere vlakken wederzijdse interesse is, wordt er bij de leden een ballon opgelaten. Als er geen bezwaren zijn, wordt de potentiële partner uitgenodigd om zijn bedrijf tijdens een kennissessie te presenteren, waarna er onder de leden gestemd wordt over deelname.”

Uitdagingen

- De hub wil een professionaliseringsslag maken en werken aan de consistentie. Plan is om hiervoor een betaalde programmamanager te werven. De vraag is wel in hoeverre partners bereid zijn om een grotere financiële bijdrage te leveren.
- Hoofddoel voor het aankomende jaar is om te groeien in ledenaantal. Meer partners biedt meer mogelijkheden, zorgt voor nieuwe ideeën en houdt de samenwerking fris. Ook helpt het de continuïteit te borgen. Eventuele doorloop heeft minder impact bij een groter ledenaantal. Vraag daarbij is: Hoe kunnen we groeien en tegelijkertijd wel de hoge mate van commitment, actieve betrokkenheid en participatie vasthouden? “We willen niet te snel groeien. We zijn blij dat iedereen zo actief is. Als we zo’n drie nieuwe leden per jaar zouden verwelkomen, denken we dat we mensen goed mee kunnen nemen in die cultuur van actief samen zijn.”
- Bij groei in het aantal partners ontstaat er meer overlap en dus meer concurrentie. Discussies die gevoerd worden zijn: “Wat delen we met de hele hub, en wat alleen in ons projectgroepje? Voor kleinere bedrijven is het problematisch als personeel overstapt naar een ander bedrijf dat aangesloten is bij de hub. Met de huidige krapte op de arbeidsmarkt is dat een probleem. Wij hebben afgesproken dat er niet expliciet geworven mag worden.”
- “Ik vind het uitwisselen over wat wel en niet werkt erg waardevol: van kleine, praktische voorbeelden, zoals de taal van een website, tot aan de conceptuele raamwerken. Ik heb al veel geleerd van de verhalen van andere learning communities. CLIC-IT zou eigenlijk ook een learning community moeten vormen met de besturen van de deelnemende learning communities. We hebben weliswaar al best wat ervaring met samen werken, leren en innoveren in learning communities, maar in een bepaald opzicht ‘doen we maar wat’. Ik hoop dat deelname aan CLIC-IT ons kan helpen om ons handelingsrepertoire te vergroten en om meer grounded te werken.”

Samengevat

Industrial Reality Hub (IRH)

Beoogde impact	Vooroplopen op gebied van business, kennis en faciliteiten door samenwerking en innovatie met bedrijven, overheid en kennisinstututen. Zorgen dat een technologie die net volwassen genoeg is daadwerkelijk gaat landen in de maatschappij.
Thematiek	XR (AR, MR, VR)
Sector	Maakindustrie, maar ook breder. XR ter ondersteuning van primaire processen.
Regio(s)	op dit moment Nederland (met kern in Oost), we staan open voor Europa
Soorten partners	ontwikkel- en servicebedrijven op gebied van XR, en kennisinstututen https://industrialrealityhub.com/en/hub-partners
Aantal partners	17
Ontwikkelfase	Puber fase <i>We zijn een paar jaar stabiel op 17, maar we willen groeien voor meer body, uitwisseling en kansen, en we willen ook spelen in ons aanbod van activiteiten om te zien wat het beste aansluit bij de behoeften, en professionaliseren met een programmamanager.</i>
Jaar van oprichting	2018
Organisatie	<i>Bestuur, projectgroepen, deelnemers</i>
Activiteiten	kennissessies (presentaties, workshops; online), 2x per jaar publieke meet-ups met netwerkborrel, jaarlijkse conventie (Industrial Reality Event), excursies, beursstands en beursbezoek, partnerbezoek, jaarvergadering
Ontmoetingsplekken	roulerend, voor kennissessies meer online, voor de overige activiteiten fysiek, waar passend bij partners op locatie

Organisatievorm	Stichting, per 2020
Financiering	deelnemersbijdrage
Kanalen extern	https://industrialrealityhub.com/ https://www.linkedin.com/company/industrial-reality-hub
Kanalen intern	nieuwsbrief

Learning Community

Meerwaarde uit Data

Nederlandse AI Coalitie

[Chris Willemsen](#), voorzitter van de werkgroep Meerwaarde uit Data (onderdeel van AI-hub Oost Nederland) in gesprek met [Jeroen Linssen](#), lector Symbiotic AI, Saxion.

Ambitie

De AI-hub Oost Nederland werkgroep Meerwaarde uit Data is ontstaan vanuit BOOST Smart Industry. Door samenwerking willen ze meer slagkracht creëren om de Oost-Nederlandse industrie verder te brengen in het optimaal gebruik van data. Ze sluiten hierbij aan op de landelijke Smart Industry agenda. “We willen door kennisuitwisseling en samenwerking versnellingen aanbrengen in Oost-Nederlandse industrie op het gebied van data, data science en AI.”, aldus Chris Willemsen.

Samenwerking

De werkgroep bestaat uit afgezanten van diverse organisaties en bedrijven. Dit biedt interessante mogelijkheden voor samenwerking, maar ook de uitdaging van verschillende behoeften, prioriteiten en snelheden. Mensen kennen elkaar, vertrouwen elkaar en weten elkaar goed te vinden. Er zijn dan ook verschillende samenwerkingen gestart tussen deelnemers. Men is echter voornamelijk bezig eigen targets. Het doel is toe te werken naar een situatie waarin men meer samenwerkt vanuit het gedeelde belang binnen de werkgroep, en de kennis die daaruit komt ook breder te delen.

“Samen maken we meer impact.”

Uitdagingen

1. **Gezamenlijk aan een groter plan werken** – Hoe ontwikkelen we die gezamenlijke visie met kernonderwerpen? En wat voor organisatie en structuren stelt ons in staat om aan dit grotere plan te werken? Door vervolgens gezamenlijk grotere projecten op te pakken wil Meerwaarde Uit Data meer impact maken.

2. **Omgaan met verschillende behoeften, prioriteiten en snelheden van verschillende deelnemende organisaties** – Dit is nodig voor goede afstemming van de individuele doelen langs de gezamenlijke doelstellingen en vormgeving van de samenwerking.

3. **Kenniscirculatie stimuleren** – Hoe zorg je voor meer interne deling van kennis en ervaring, en vervolgens ook deling van deze kennis naar andere learning communities en organisaties buiten deze werkgroep?

4. **Het levendig houden van het netwerk** – De actieve kern weet elkaar goed te vinden, maar met nieuwe deelnemers en nieuwe ideeën wil de werkgroep ervoor zorgen dat het niet “stolt”.

Samengevat

Meerwaarde uit Data, AI-hub Oost Nederland

Beoogde impact	Door samenwerking meer slagkracht creëren om de Oost-Nederlandse industrie verder te brengen op het gebied van optimaal gebruik van data.
Thematiek	Data, Data science, Smart Industry
Sector	Maakindustrie
Regio(s)	Oost-Nederland
Soorten partners	"De stuurgroepleden vertegenwoordigen de triple helix (Ondernemers, Onderwijs, Overheid). Regionale hub-partners: zijn vertegenwoordigers van het onderwijs, onderzoek, cluster organisaties en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven" (overgenomen van: https://www.aihub-oost.nl/index.php/over-ai-hub-oost-nederland)
Aantal partners	14
Ontwikkelfase	Puber fase <i>Fase van doorontwikkeling</i>
Jaar van oprichting	2020
Organisatie	Geleid door BOOST vanuit Oost NL, gelieerd aan de AI-hub Oost Nederland binnen de NLAIC
Activiteiten	Webinars, bijeenkomsten, online trainingen
Ontmoetingsplekken	Online en op verschillende fysieke locaties.
Organisatievorm	Werkgroep
Financiering	Subsidie vanuit AI-Ned
Kanalen extern	https://www.aihub-oost.nl/
Kanalen intern	Microsoft Teams

Centrum voor
Veiligheid en
Digitalisering

Learning Community

Centrum voor Veiligheid en Digitalisering

In gesprek met [Ben Kokkeler](#) (directeur-bestuurder bij CVD)⁴

Ambitie

De ambitie van het Centrum voor Veiligheid en Digitalisering is om Nederland digitaal veiliger te maken. Dit willen ze bereiken door samen te werken met bedrijven, overheden, kennisinstellingen en andere organisaties die zich bezighouden met digitale veiligheid. Het centrum heeft als doel om de kennis en expertise op het gebied van digitale veiligheid te vergroten en te delen om zo voor meer goed opgeleide professionals m.b.t. veiligheid en digitalisering te zorgen.

Samenwerking

Het Centrum voor Veiligheid en Digitalisering is tot stand gekomen door de samenwerking tussen Hogeschool Saxion, de Politieacademie, de Universiteit Twente en de gemeente Apeldoorn in oktober 2021. In juli 2022 hebben ROC Aventus en NIPV zich officieel aangesloten als partners van het CVD. Daarnaast werkt het CVD nauw samen met het Opleidings- en Kenniscentrum van de Koninklijke Marechaussee, Politieacademie, Koninklijke Landmacht, Apeldoorn IT, Centraal Beheer Achmea, Belastingdienst, Kadaster om de digitale veiligheid van Nederland te vergroten. Het Centrum voor Veiligheid & Digitalisering richt zich op belangrijke vraagstukken met betrekking tot digitalisering en veiligheid. Dit doen ze door middel van vier pijlers: onderwijs, onderzoek, ondernemerschap en

⁴ De gesprekken zijn aangevuld met informatie van de website.

publieksactiviteiten. Elke pijler heeft een eigen aanbod en aanpak, maar binnen het centrum werken de verschillende partijen nauw samen om de activiteiten op elkaar af te stemmen. Vanuit de vraag van het bedrijfsleven worden vorm en inhoud van activiteiten bepaald. Dat kunnen publiekactiviteiten zijn zoals lezingen en ondersteunen van ondernemerschap in een startup Lab. Professionals kunnen onderwijs volgen (module tot master) en op nieuwe manieren samen werken en leren. Een mooi voorbeeld is de leergang digitale transformatie waar in een van de leerlijnen in een challenge based Learning Community wordt gewerkt. De eerste groep van 9 professionals vanuit verschillende disciplines is net gestart. Uit 3 verschillende organisaties werken deze dan samen aan een vraagstuk m.b.t. veiligheid en digitalisering.

“Wat mij enorm aanspreekt is de brede publiek-private opzet van het CVD. Nederland staat voor de uitdaging om snel grote stappen te maken op het gebied van veiligheid en digitalisering. Er zijn veel meer goed opgeleide mensen nodig, op alle opleidingsniveaus.”

Uitdagingen

- Een van de grootste uitdagingen waar het Centrum voor Veiligheid en Digitalisering mee te maken heeft, is de constante verandering op het gebied van digitale veiligheid.
- Het samenwerken als netwerkorganisatie en op één lijn komen wat betreft belangen.
- Welke rol heb je als facilitator van een leerproces? Hoe zorg je voor zelf organiserend leren?
- Hoe werken aan opschalen? Bij de betrokken organisaties werken duizenden professionals. Dit leidt tot vraagstukken m.b.t. het opschalen van het leren: hoe leidt je zoveel mogelijk mensen op, maar behoudt je ook kwaliteit van het leren en ondersteun je het persoonlijk leerproces?
- Hoe werk je met veel verschillende partners op een goede manier samen? Wat kunnen we samen, wat we niet alleen kunnen en hoe richten we deze samenwerking optimaal in?

Samengevat

Learning Community CVD

Beoogde impact	Samen Nederland digitaal veiliger te maken. Het opleiden van de medewerker van de toekomst met vaardigheden en kennis rondom vraagstukken van digitale veiligheid
Thematiek	Kritieke data en infrastructuur, actiegerichte informatie, cyberweerbaarheid
Sector	Divers. Van publiek tot privaat, van groot (NV/BV) tot MKB. Grote datagedreven organisaties, publieke organisaties met een veiligheidstaak (denk aan veiligheidsregio's) en MKB.
Regio(s)	Apeldoorn, Nederland. Nationaal kennis- en innovatiecentrum met een sterke lokale impact (vanwege de vestiging van partijen in Apeldoorn met een nationale functie, zoals Belastingdienst, Kadaster, Achmea, Politieacademie)
Soorten partners	Zeer divers. Van groot (NV/BV) tot MKB, van publieke (zorg/onderwijs) tot private partners.
Aantal partners	6 initiatiefnemers en 9 overige partners
Ontwikkelfase	Kindfase
Jaar van oprichting	2021
Organisatie	Stichting
Activiteiten	Vier pijlers: onderwijs (ontwikkeling van een doorlopende leerlijn oa), onderzoek (PhDs oa), LLO (leergang, learning communities, modules, maatwerk), en ondernemerschap (start-up lab oa en contact met MKB oa)
Ontmoetingsplekken	Apeldoorn
Organisatievorm	Zelfregulerend netwerk
Financiering	Provincie, Gemeente, privaat

Kanalen extern

Websiterelatiemanagement van de diverse kennisinstellingen (Saxion, Aventus, NIPV, UT en gemeente Apeldoorn),

<https://www.cvdnederland.nl/>

Kanalen intern

Microsoft Teams

Learning Community

TINT Apeldoorn

In gesprek met [Lysanne van den Broek - Scheijbeler](#) (hubmanager TINT).⁵

Ambitie

Technohub Inclusieve Technologie (TINT) Apeldoorn is erop gericht mensen zo duurzaam en volledig mogelijk inzetbaar te krijgen en te houden. In een hybride leeromgeving kan kennis worden gemaakt met technologieën die mensen in een kwetsbare positie ondersteunen in hun werkzaamheden. Met de TINT willen we voor werkgevers, werknemers en professionals in de regio Apeldoorn de drempel omlaag brengen om deze technologie in te zetten en willen we deze kennis verder ontwikkelen en delen.

Samenwerking

De Technohub Inclusieve Technologie is geïnitieerd door de Kennisalliantie Inclusie en Technologie (KIT), een initiatief van het Kenniscentrum Inclusieve en Sociale Werkgelegenheid en TNO. Opleidingsfonds A+O Metalektro heeft het project in opdracht van sociale partners financieel ondersteund. TINT Apeldoorn werkt samen met verschillende bedrijven en organisaties uit de regio. Door deze samenwerking kan de hub gebruikmaken van het netwerk, de expertise en kennis die aanwezig is bij deze partners. Er zijn momenteel acht bedrijven en organisaties die bij de opstart betrokken waren en deelnemen aan de TINT Apeldoorn, waaronder VDL Weweler, AKOS, Aventus, IJssel Technologie, Kennisalliantie Inclusie en Technologie (KIT), Lucrato, RCT Gelderland en Saxion. We zijn net gestart en ook een aantal werkgevers uit de regio weten ons al te vinden en geven aan interesse

⁵ De gesprekken zijn aangevuld met informatie van de website.

te hebben in inclusieve technologie en zien de mogelijkheden voor hun werkprocessen en medewerkers. Er wordt ook nauw samengewerkt met TINT's in oprichting in andere regio's waar veelal SW-bedrijven, onderwijs en werkgevers samenwerken, en met landelijke kennispartners. Kennisuitwisseling en innovatie gebeurt nu op verschillende manieren. Er worden proeverijen georganiseerd voor bedrijven en werkgevers. Arbeidsprofessionals, waaronder arbeidsdeskundigen, loopbaanprofessionals en UWV, bezoeken het Lab om kennis op te doen. En werkgevers bezoeken de TINT en benaderen ons met vragen via verschillende kanalen. Er is een actieve learning community met interdisciplinaire studenten (MBO-HBO) en bedrijven waar aan opdrachten wordt gewerkt. Er is daarnaast een start gemaakt met de organisatie van specifieke learning community bijeenkomsten voor werkgevers waar in 10 of 20 weken aan een vraagstuk wordt gewerkt. Een gemene deler voor veel bedrijven zijn de barrières bij het daadwerkelijk implementeren van een nieuwe technologie. De sessies zijn semigestructureerd en grotendeels vraaggestuurd om goed aan te sluiten bij de behoefte van het werkveld. Daarnaast is er een start gemaakt met hybride leren, er zijn groepjes gestart die een leergang 3D-printen volgen, er worden daarbij bestaande e-learning modules aangeboden en de eerste door ons ontwikkelde module voor het e-learningplatform oZone is net opgeleverd. Geleerde lessen delen we ook via de website van TINT, op evenementen, in kennissessies en op LinkedIn en andere (sociale) mediakanalen."

"We zijn trots op de fysieke locatie van de hub, tussen de mensen om wie het draait, met laagdrempelige toegang voor werkgevers, werknemers en studenten om met de technologie in een authentieke werkcontext aan de slag te gaan."

Uitdagingen

Een kans die TINT de komende jaren ziet, is het aansluiten op de vraagstukken vanuit werkgevers en werknemers in de regio. Onbekend maakt onbemind, en er is veel gezaaid de afgelopen jaren, maar er is ook nog veel te doen. We willen ons o.a. richten op:

- Meer betrekken en uitvragen van werkgevers, we doen dat al succesvol op projectniveau, maar hoe zorgen we dat regionale organisaties de TINT als iets van hun allemaal kunnen gaan zien.
- Samenwerken als 'netwerkorganisatie', binnen en buiten de regio, wie heeft welke rol.

- Professionaliseren bedrijfsvoering en processen, gezonde en toekomstbestendige financiële basis en organisatievorm.

Samengevat

Learning Community TINT

Beoogde impact	Bekendheid en inzet inclusieve technologie vergroten. Meer mensen inclusief aan het werk.
Thematiek	van 3D printen, cobot, exoskellet, vertaaltechnologie tot augmented reality
Sector	Divers. Van publiek tot privaat, MKB.
Regio(s)	Focus Apeldoorn, Nederland. Samenwerking over de regio's (stedendriehoek) en landelijk
Soorten partners	publieke (onderwijs), kennis, (semi-)overheid bedrijfsleven.
Aantal partners	8 kern, 5 schil
Ontwikkelfase	Kind fase Startende samenwerking
Jaar van oprichting	2020 (start samenwerking)-2022 (oprichting/opening)
Organisatie	pps met kernteam.
Activiteiten	Kennisuitwisseling rondom inclusieve technologie. Bijeenkomsten werkgevers, Learning Communities, webinars, landelijke bijeenkomsten, intern hybride opleiden en ontwikkelen, LC studenten en (maak)bedrijven
Ontmoetingsplekken	Apeldoorn, fysiek op Lab locatie, hybride via teams, op webinars. Bedrijfsbezoeken en op events landelijk.
Organisatievorm	Leiderorganisatie Netwerk (Lead Organization)
Financiering	Privaat (A+O Metaelectro), projectfinanciering
Kanalen extern	https://tint-apeldoorn.nl/
Kanalen intern	Teams, mail

Learning Community Retail

CoE Applied AI, Hogeschool van Amsterdam

In gesprek met [Geert Wissink](#), programmamanager Centre of expertise Applied AI (HvA) en Projectleider ben van het SPRONG Programma Responsible Applied Artificial Intelligence (RAAIT) en [Tessel Elverding](#), Centre of Market Insights (HvA) en Business Developer RAAIT.⁶

Ambitie

Voor programmamanager Geert vormt de veranderende kracht van technologie een rode draad. “AI kan dezelfde veranderde kracht hebben als ooit de stoommachine of elektriciteit, het is generatief, kan zelf dingen verzinnen. En we staan nog maar aan het begin.” Geert en Tessel willen met de Learning Community Retail bewustwording op het vlak van AI creëren en de retail branche ondersteunen om hier op een verantwoorde manier mee om te gaan. “Dan begint het er eigenlijk al mee dat je überhaupt weet dat je AI gebruikt en hoe en wat AI is.” Hoewel veel mkb bedrijven ‘onder de motorkap’ al erg afhankelijk van AI zijn, neem bijvoorbeeld search engines en door algoritmes aangedreven advertenties, hebben ze hier nog weinig besef van. Daar is basiskennis van AI voor nodig, van welke partijen ermee werken (de big tech partijen) en kennis over beschikbare alternatieven. Omdat de retail een sector is waar het automatisch vrij praktisch wordt, kiezen ze voor een gedifferentieerde aanpak: aan de basis, met mkb-partners, richten ze zich op projecten ter bevordering van het creëren van bewustwording en basiskennis van AI. Vanuit daar richten ze zich op wat verdiepende kennis. En in de top gaat het om projecten die los van deze Learning Community staan, die volledig op de ‘1’ zitten.

⁶ De gesprekken zijn aangevuld met informatie van de website.

Samenwerking

De Learning Community Retail bevindt zich in de opstartfase. Er nemen vooral partners uit het bestaande netwerk deel. Het doel is om het uit te breiden met de echte praktijkpartners uit de retail-branche. Eerst zal de behoefte van de partners worden geïnventariseerd. “We zien nu al dat de kennis en behoefte van partners heel uiteenlopend is.” Gedacht wordt aan activiteiten als seminars en pressure cooker sessies. “We hebben alle partners gevraagd welke usecases ze samen willen oppakken en wat hun prioriteiten hierin zijn. Hier gaan we ook studenten in betrekken.” Doel is om op verschillende niveaus gezamenlijk prototypes te gaan ontwikkelen en scans te gaan doen. “We hopen tools op te gaan leveren die het mkb verder kunnen brengen zodat bedrijven een laagdrempelige manier kunnen gaan werken met AI.” “In de learning community werken we met partners die ook echt het retail mkb willen versterken. Hiernaast willen we met andere partners ook juist hele nieuwe, innovatieve toepassingen bedenken.” De Learning Community Retail participeert in het recent gestarte SPRONG-programma Responsible Applied Artificial Intelligence (RAAIT). RAAIT is geïnitieerd vanuit een groep lectoren die bezig zijn met de Responsible Applied AI, vanuit de gezamenlijke ambitie om te zorgen voor betere verbindingen op het thema. RAAIT heeft als doel verantwoorde toepassingen van AI verder te brengen in learning communities (Retail van de HvA, Zakelijke Dienstverlening vanuit de HR en Media van de HU), en om te leren over het ontwerpen, ontwikkelen en implementeren van learning communities.

“AI is onze samenleving fundamenteel aan het veranderen. AI kan positief bijdragen aan welvaart en welzijn, als maatschappelijke belangen zorgvuldig worden meegewogen. Laten we samen vormgeven aan de toekomst van verantwoorde AI!”

Uitdagingen

- Hoe kunnen we in de opstartfase al zorgen voor toegevoegde waarde van de learning community voor de diversiteit aan partners, van brancheorganisaties tot bedrijven, die veel praktischer denken en in andere time-frames?
- De issues bij mkb zitten vooral op data science en het verkrijgen van data. Om echt onderzoek te kunnen doen op het gebied van AI, heb je al data nodig. “Via welke route kunnen we met het mkb tot AI komen”.
- Hoe zorg je voor meerwaarde van de samenwerking tussen de uiteenlopende sector-overstijgende partners in RAAIT?
- Hoe krijgen we de retailer in de stad betrokken bij onze Learning community en bij praktijkgericht onderzoek, terwijl ‘de winkel gewoon open moet blijven’?
- Hoe kun je met een learning community echt het verschil maken en komen tot praktisch bruikbare handvatten?
- Hoe kun je samenwerkingen (nu nog aangejaagd door het hbo) verduurzamen na de programmaperiode? Welke organisatievormen zijn er rondom learning communities en welke vorm is passend, om de wederzijdse belangen te kunnen blijven dienen?
- Hoe hou je de veelheid aan samenwerkingsverbanden, netwerken en learning communities werkbaar voor de buitenwereld?

Samengevat

Learning Community Retail

Beoogde impact	mkb en andere organisaties in de retail helpen met het verantwoord gebruiken van AI
Thematiek	verantwoord gebruiken van AI
Sector	retail mkb
Regio(s)	West-Nederland
Soorten partners	HvA (Centre of Market Insights, Master Applied AI en Master of Digital Driven Business), brancheverenigingen, lokale overheden (gemeente), andere learning community met fysieke venue; MKB retailers, leveranciers en partners van retail.
Aantal partners	nu 15, maar oplopend door jaren heen
Ontwikkelfase	Kind fase <i>Startende samenwerking</i>
Jaar van oprichting	2022
Organisatie	De Learning Community Retail is onderdeel van het CoE Applied AI, een netwerkorganisatie binnen de HvA, waarin zeven labs participeren uit verschillende onderzoeksgroepen die ieder een eigen toepassingsgebied hebben. In de SPRONG-groep RAAIT, waarin de HvA participeert met de Learning Community Retail verbinden drie hogescholen het thema Applied AI vanuit hun bestaande netwerken met elkaar.
Activiteiten	kick-off bijeenkomst consortium RAAIT; informatiebijeenkomsten; blogs of podcasts (om mensen te blijven binden); partner/kennis bijeenkomsten
Ontmoetingsplekken	divers

Financiering

divers (zoals SPRONG subsidie, gelden partners, in kind uren van partners)

Kanalen extern

[Website HvA AppliedAI](#), [LinkedIn pagina CoE Applied AI](#), [Website RAAIT](#), [LinkedIn pagina RAAIT](#)

Kanalen intern

Teams, SharePoint, Salesforce

Learning Community CHE

Learning Community ICT – Christelijke Hogeschool Ede

In gesprek met [Rine le Comte](#), docentonderzoeker bij het lectoraat 'Zin in ICT' en coördinator van de ICT Learning Community van de CHE.

Ambitie

De Learning Community die vorm gegeven wordt vanuit de CHE heeft als ambitie om een lerend netwerk te zijn. Een plek waarin studenten, docenten en praktijkpartners gezamenlijk netelige vraagstukken aanpakken. Het moet een plek zijn waarin verschillende partners profiteren van de kennis van en met elkaar. Of zoals Rine le Comte het verwoordt: “we willen graag een plek creëren waarin partners elkaar versterken doordat zij nieuwe innovaties en creativiteit inbrengen”. Dat is ook precies waar de persoonlijke drive ligt van Riné om mee te doen in deze Learning Community: “Nieuwe technologie spreekt mij enorm aan. Maar af en toe moet ik ook op de rem trappen en de verbinding zoeken met anderen. Mijn belangrijkste vraag is: kunnen we elkaar versterken door een complex vraagstuk vanuit meerdere hoeken te bestuderen?”

Samenwerking

Op dit moment wordt bovenstaande ambitie gedeeltelijk gerealiseerd. Binnen de ICT opleiding van de CHE moeten studenten in het derde en vierde jaar projecten uitvoeren binnen praktijkorganisaties. Met regelmaat komen de ICT-studenten terug op school om zich verder te bekwamen in ICT gerelateerde thema's (inhoud) en tijd te nemen voor reflectie. Hoewel relevant, gaat deze vorm uit van gescheiden werelden tussen onderwijs en beroepspraktijk. De Learning Community gaat een stapje verder. Die is bedoeld om project overstijgend een aantal thema's aan te snijden die zowel voor de student, docent, onderzoeker als praktijkpartner interessant zijn. Per semester worden er zes tot zeven Learning Communities georganiseerd over grotere generieke ICT gerelateerde thema's. Na het semester wordt de Learning Community afgerond en start er weer een nieuwe reeks. De Learning Community is bedoeld om als studenten, docenten en werkveld van en met elkaar te leren rondom een aantal generieke thema's (denk aan een thema als 'data' of 'the cloud'). Er zijn diverse praktijkpartners betrokken in de Learning Community. Denk aan een aantal grote ICT-bedrijven maar ook kleine en middelgrote partners uit de logistiek en de bouw. Er zijn ook samenwerkingen met partners uit het publieke domein, waarbij de CHE kijkt naar verdere investering met partners uit de zorg om bijvoorbeeld eHealth vraagstukken bij de kop te pakken. Het leren kan vorm krijgen door bijvoorbeeld een experts uit te nodigen en vervolgens op basis van een case study met elkaar te discussiëren over het verhaal van de keynote speaker. Daarnaast wordt de Learning Community gebruikt als een plek waar studenten hun opgedane kennis kunnen inzetten om elkaars producten te reviewen. De Learning Community is de verkenningfase voorbij en wil structureel werken aan haar ambitie. Het liefste wil de Learning Community op de langere termijn bezig gaan met het oppakken van gezamenlijke vraagstukken, maar dat is nu nog niet het geval. De eerste stap daartoe is om Learning Communities meer voor te structureren en thema's te kiezen die voor meerdere projecten relevant zijn. Op die manier kan er in de Learning Community meer uitgewisseld worden rondom gezamenlijke thema's.

“Ik geloof dat wij in een netwerksamenleving zitten waarin we de krachten moeten bundelen. Dat we die krachten moeten verenigen om elkaar mee te nemen in vraagstukken.”

Uitdagingen

- Het is voor studenten lastig om los te komen van hun eigen project en bezig te gaan met overkoepelende thema's. In mindere mate is dat ook het geval voor sommige praktijkpartners.
- Samenhangend met voorgaande uitdaging: co-creatie is een issue. Daar wil deze Learning Community naar toe groeien. Het kan dan gaan om het samen ontwikkelen van een concreet product, maar dat is niet noodzakelijk: het kan ook gaan om een nieuw idee wat je samen ontwikkelt. De vraag is alleen: hoe geef je co-creatie vorm?
- Een andere vraag die leeft is hoe je van specifieke onderwerpen naar generieke onderwerpen of vraagstukken komt die voor alle partners relevant zijn.
- Aanwezigheid is vrijwillig en dat doet iets met de opkomst: er is nu een aanwezigheid van 50% of minder.
- Inclusiviteit van partnerschappen is een vraagstuk: wat is de ondergrens qua grootte van een partner? Hoe groot moet een bedrijf zijn om mee te draaien in deze Learning Community?
- De focus op 'deliverables' is nu te beperkt: het draait in deze Learning Community vooral om kennisuitwisseling.

Samengevat

LC ICT Christelijke Hogeschool Ede

Beoogde impact	Een lerend netwerk vormen waarin studenten, docenten en praktijkpartners gezamenlijk netelige vraagstukken aanpakken.
Thematiek	AI & Big Data; Cloud Technologie; Cyber Security.
Sector	Divers. Van publiek tot privaat, van groot (NV/BV) tot MKB.
Regio(s)	Midden Nederland.
Soorten partners	Zeer divers. Van groot (NV/BV) tot MKB, van publieke (zorg/onderwijs) tot private partners.
Aantal partners	10-15 partners
Ontwikkelfase	Puber fase <i>Fase van doorontwikkeling</i>
Jaar van oprichting	2019
Organisatie	Kennisinstelling CHE is de drijvende kracht achter de Learning Community. Praktijkpartners en studenten haken vrijwillig aan.
Activiteiten	Kennisuitwisseling rondom overkoepelende ICT gerelateerde thema's.
Ontmoetingsplekken	Fysiek op locatie binnen de CHE of fysiek op locatie bij één van de partners.
Organisatievorm	Leiderorganisatie Netwerk (Lead Organization)
Financiering	Gedeeltelijk vanuit studievoorschotmiddelen (SVM)
Kanalen extern	N.v.t.
Kanalen intern	N.v.t.

Learning Community

Garden of Kairos

[Peter van Bart](#), bestuurslid van Garden of Kairos en directeur van Eluxis, in gesprek met [Jeroen Linssen](#), lector Symbiotic AI, Saxion.

Ambitie

Garden of Kairos heeft als ambitie de digitale transformatie in de maakindustrie te versnellen. Deze community is ontstaan vanuit een groot project met allerlei deelinitiatieven (EPLM 2.0, Extended Product Lifecycle Management), waar de samenwerking veel praktische inzichten en nieuwe contacten opleverde. De scope is nu verbreed naar digitale transformatie: welke technieken pas je toe, hoe organiseer je dat, welke stappen zijn daarvoor nodig? Digitalisering is een veelomvattend probleem en bedrijven willen de boot niet missen. Door een bundeling van krachten, kennis en ervaring over wat wanneer werkt en niet, helpt deze learning community maakbedrijven hun digitale transformatie.

Samenwerking

In de learning community staat de maakindustrie centraal als vragende partij. Daaromheen staan leveranciers met oplossingsrichtingen en onderzoekinstellingen. Deze combinatie van onderwijs, onderzoek, leveranciers en maakbedrijven waar de oplossingen toegepast kunnen worden werkte heel productief binnen EPLM 2.0, dus dat is behouden.

De learning community bevindt zich op dit moment in een pionierende fase. Er is een langetermijnstrategie, en het is nu zoeken naar effectieve waarde-creërende activiteiten die ook partners buiten de kern activeert. Een van de afwegingen daarbij is omgaan met de balans tussen korte termijn- en langetermijnbelangen

van partners. Deelnemers zijn op zoek naar inspiratie, kennisuitwisseling en netwerken, maar ook vooral: richting, om zelf concreet aan de slag te kunnen.

“We hebben in goede harmonie 15 mooie bedrijven en onderwijsinstellingen samengebracht die elkaar verder willen helpen en samenwerken. Een goed team dat constructief samenwerkt en behulpzaam is naar elkaar.”

Uitdagingen

1. **Meer deelnemende maakindustriebedrijven gezocht.** Een hogere ratio van bedrijven waar de problematiek van digitale transformatie speelt geeft een grotere stuwende kracht onder de learning community.
2. **Meer activiteiten met meer deelnemers.** Er is een enthousiaste kern die nu veel draagt. Hoe krijg je de partners buiten de kern meer actief? Een breed programma met maandelijkse, laagdrempelige activiteiten helpt hier mogelijk mee, naast gezamenlijke projecten.
3. **Van strategie naar concrete thema's.** Door de strategie te vertalen naar thema's kan de community duidelijker communiceren waaraan ze werken. In een goede sessie met de leden is een [Reisgids](#) opgesteld met 5 thema's.
4. **Reizen in verschillende tempo's.** Het is belangrijk leden en geïnteresseerden in het juiste tempo mee te nemen. Hiervoor onderscheidt Garden of Kairos nu verschillende fasen: inspiratie – exploratie – plan – project. Ze richten zich nu vooral op inspiratie en exploratie, maar willen voor alle fasen activiteiten gaan aanbieden.

Garden of Kairos reisgids
Jouw Digitale Transformatie start hier

Samengevat

Garden of Kairos

Beoogde impact	Digitale transformatie in de maakindustrie versnellen door bieden van inspiratie naar exploratie, plan en uitvoering met bijbehorende activiteiten.
Thematiek	Digitale transformatie
Sector	Maakindustrie
Regio(s)	Oost-Nederland, maar open voor heel Nederland
Soorten partners	Maakindustrie, digitale transformatie software en services, onderwijs/onderzoek
Aantal partners	15
Ontwikkelfase	Puber fase <i>Fase van doorontwikkeling</i>
Jaar van oprichting	2019
Organisatie	Bestuur, commissies, leden
Activiteiten	Kennisdeelsessies, lezingen, workshops, gezamenlijke projecten, netwerkborrels, excursies
Ontmoetingsplekken	Roulerend op locatie bij verschillende partners
Organisatievorm	Vereniging
Financiering	Contributie
Kanalen extern	https://gardenofkairos.com/ https://www.linkedin.com/company/gardenofkairos/
Kanalen intern	Nieuwsbrief

Learning community Innovation Center Connected Solutions (ICCS)

In gesprek met [Tineke Kroontje](#), ten tijde van gesprek programmamanager ICCS (Hanzehogeschool Groningen).⁷ [Josca van Dam](#) is de huidige programmamanager van ICCS.

Ambitie

Het innovatiecentrum ontwikkelt samen met haar partners vanuit een rurale regio oplossingen voor mobiliteit, energietransitie, landbouw en zorg met de inzet van de nieuwste communicatietechnologie om daarmee op duurzame wijze de leefbaarheid en brede welvaart in Nederland te stimuleren. ICCS is ontstaan vanuit het programma 5Groningen: daar zijn ambitie en missie bepaald.

Het onderliggende belang daarvan is maatschappelijk: Groningen heeft een klap gehad met de aardbevingen en er is geld nodig om de bedrijvigheid aan te wakkeren. Hierbij kan gedacht worden aan het rurale karakter. Bijvoorbeeld in de zorg zijn er steeds minder verzorgingshuizen en zorgmedewerkers en mensen wonen verspreid. Wat kun je op afstand doen? Wat kun je digitaliseren? Om zorg toch mogelijk te maken. Bijvoorbeeld in de industrie is een groot tekort aan hele specifieke expertise en is de vergrijzing een probleem. Hoe kun je zonder rondreizen en door fabrieken lopen als expert meerdere locaties bedienen met je kennis? Als we dat niet oplossen lopen we vast en connectiviteit is daar een belangrijke component in.

ICCS als vervolg op 5Groningen wil meer structureel van aard zijn door naast de innovatieprojecten ook een generieke kennisbasis te ontwikkelen. Een vast vertrekpunt waarmee het bedrijfsleven verder geholpen kan worden. Met de grotere bedrijven lukt dat doorgaans wel omdat daar wat ruimte en tijd is om hierin te steken, maar met het mkb is dat lastig: die hebben te weinig eigen

⁷ De gesprekken zijn aangevuld met informatie van de website.

innovatiekracht om een vraag individueel uit te diepen; daarvoor is onderlinge samenwerking van belang.

Samenwerking

ICCS is een samenwerking tussen een aantal partners. Een beperkt aantal kernpartners vormen de stuurgroep. Een grotere en groeiende groep associate partners dragen soms in-cash en soms in-kind bij maar zijn iets meer op afstand. Tot slot is er het mkb: daarmee wordt in specifieke projecten of experimenten samengewerkt. Vaak worden daar ook studenten bij betrokken.

De financiering is in de opstartfase nog beperkt en moet vanuit de kernpartners en/of door gezamenlijke fondsenwerving aangevuld worden. Er lopen nog enkele projecten vanuit 5Groningen door maar dat loopt af terwijl ICCS langzaam opbouwt.

De bijdrage aan leren heeft als doel om via korte cursussen of ander aanbod op praktisch niveau het mkb te helpen. Samenwerking hierin met de kennisinstellingen en opleidingen ligt voor de hand maar de uitingsvorm is anders dan via de bachelor- en master-opleidingen. Maar: alles begint met voldoende financiering voor de activiteiten.

Voor het ontwikkelen van een generieke basis aan kennis wordt nu de focus bepaald. Dit is enerzijds technologisch van aard: op welke technologieën zit de kennis of is kennis nodig? Dit is anderzijds maatschappelijk van aard: welke gebieden en deelgebieden zoals zorg of energie pakken we aan en welke niet? Dit komt terug in een innovatieagenda waarin een technologische en een maatschappelijke kant naast elkaar worden gelegd.

Het ICCS biedt dus expertise en ondersteuning op het gebied van connectiviteit, AI en sensortechnologie. Door samen te werken met verschillende partners, waaronder kennisinstellingen, onderzoeksinstituten en industriële partners, zoekt men de grenzen op van de mogelijkheden van de nieuwste communicatietechnologie. ICCS zet zich in voor het vormgeven van een slimmer en meer verbonden Nederland.

Uitdagingen

Het is nog te vroeg om te bepalen waar ICCS trots op kan zijn. ICCS heeft de volgende uitdagingen:

- het bepalen van de juiste focus en het ontwikkelen van de generieke kennisbasis
- het zorgen dat niet alleen de projecten maar ook de generieke kennisbasis worden gefinancierd

Samengevat

Innovation Center Connected Solutions

Beoogde impact	Innovatie en vooruitgang in draadloze toepassingen.
Thematiek	Draadloze toepassingen.
Sector	ICT.
Regio(s)	Noord-Nederland
Soorten partners	Onderwijs- en kennisinstellingen, bedrijfsleven, semi-overheidsorganisaties.
Aantal partners	5 kernpartners, 5 associate partners, diverse mkb-bedrijven.
Ontwikkelfase	Kind fase <i>Verkennde fase</i>
Jaar van oprichting	2023
Organisatie	Stuurgroep van kernpartners die vormgeven aan programma.
Activiteiten	Bepalen innovatieagenda, gezamenlijke fondsenwerving, ontwikkelen scholing.
Ontmoetingsplekken	Formeel en informeel werkoverleg.
Organisatievorm	Netwerk Administratieve Organisatie (NAO)
Financiering	Deelnemers/subsidie.
Kanalen extern	www.iccs.nl
Kanalen intern	Email, MS Teams.

Learning Community Cybersecurity Noord-Nederland

In gesprek met [Melania Tudorica](#), projectmanager (Rijksuniversiteit Groningen).⁸

Ambitie

De stichting CyberSecurity Noord-Nederland (SNN) is in 2020 begonnen vanuit de observatie dat er een grote afstand is van het midden- en kleinbedrijf en opzichte van cybersecurity: dit onderwerp en de bijbehorende vragen lijken te groot om individueel als mkb-bedrijf op te pakken. Het doel van de stichting is om voldoende organisatiekracht samen te brengen om dit thema wel adequaat te kunnen adresseren.

Het doel van het programma is dan ook om de weerbaarheid van het bedrijfsleven en met name het mkb in Noord-Nederland te vergroten op het gebied van cybersecurity door middel van onderzoek en onderwijs. Wanneer dit geslaagd is is lastig om scherp te bepalen: wellicht als het mkb meer bewust is gemaakt en er een vervolg komt in welke vorm dan ook. Hierbij is bewust opengelaten wat dat bewustzijn of wat die uitkomst moet zijn.

De partners hehe verschillende ideeën over en belangen bij: iedereen heeft een ander doel. Het verrichten van onderzoek en het verzorgen van onderwijs vertaalt zich niet heel gemakkelijk naar de praktijk van het mkb.

Inmiddels is er een bredere samenwerking ontstaan in de vorm van Cyber Security Noord waarin Cybersecurity Noord-Nederland is samengekomen met Stichting Cyber Safety Noord-Nederland met als doel bij te dragen aan de bewustwording van het gevaar van cybercriminaliteit en samen met de ondernemers in Noord- Nederland te werken aan een betere cyberweerbaarheid.

⁸ De gesprekken zijn aangevuld met informatie van de website.

Samenwerking

Het werk in dit programma wordt gedaan voor de private partners maar deze zijn niet formeel aangesloten bij de stichting – er is meer sprake van een groep concreet betrokken organisaties en een grotere groep stakeholders. Er is een stuurgroep ingericht waarin besluitvorming plaatsvindt en er zijn een aantal projecten ingericht waarin het werk wordt gedaan. Om dit af te stemmen zijn er veel overleggen georganiseerd.

Twee concrete projecten zijn het ontwikkelen van een doorlopende onderwijslijn van mbo via hbo tot wo en het ontwikkelen van een gezamenlijke onderzoek agenda. Om dit mogelijk te maken zorgt CSNN voor kruisbestuiving en wordt geprobeerd de partners te betrekken en te informeren. Voorbeelden hiervan zijn het organiseren van themasessies, het ontwikkelen van een security scan, het bezoeken van partners en inventariseren van de stand van zaken, en het werken aan zogenaamde demo-projecten: voorbeelden van hoe cybersecurity concreet kan worden opgepakt.

Er is een looptijd van 2 à 3 jaar beoogd om tot de doelstelling te komen. Vanuit twee partners is een toezegging om 5 jaar samen te werken om in ieder geval de betrokken promovendi goed in te kunnen bedden. Het is de bedoeling om uiteindelijk allemaal langer samen te blijven werken.

Uitdagingen

CSNN is trots op de lijn die al gelegd is tussen mkb, mbo, hbo en wo: al die lagen kunnen elkaar heel mooi voeden. Uitdagingen voor CSNN zijn:

- de neuzen dezelfde kant op krijgen en houden: dit is zelfs tussen de kennisinstellingen al lastig en inclusief de doorvertaling naar mkb-praktijk is dit pittig
- op langere termijn de vraagstukken in beeld krijgen en beantwoorden: het is lastig om dit actief te houden en te voorkomen dat het verstoft

Samengevat

Cybersecurity Noord-Nederland

Beoogde impact	vergroten van de weerbaarheid van mkb op het gebied van cybersecurity
Thematiek	cybersecurity
Sector	mkb
Regio(s)	Noord-Nederland
Soorten partners	onderwijs- en kennisinstellingen (mbo, hbo en wo), mkb
Aantal partners	+/- 20
Ontwikkelfase	Kind fase <i>Startende samenwerking</i>
Jaar van oprichting	2020
Organisatie	<i>Netwerkorganisatie tussen onderwijs- en kennisinstellingen en mkb-partners vormen samen een stichting</i>
Activiteiten	cybertalk serie, ontwikkelen onderwijs, bepalen onderzoeksagenda, security scans, demonstrators
Ontmoetingsplekken	online, op locatie bij partners
Organisatievorm	Netwerk Administratieve Organisatie (NAO)
Financiering	subsidie en eigen inbreng deelnemers
Kanalen extern	https://cybersecurity-noord.nl/